

Habitatbanking Gelderland, rapportage pilots

Samenvattende rapportage

Hans Wiltink, Hans Warmenhoven en
Steven de Bie

April 2017

Colofon

Dit rapport is opgesteld door de Gemeynt en gefinancierd door financiële bijdragen van het Ministerie van EZ, Vitsen, K3Delta en het Veluwefonds, en deels gefinancierd uit eigen middelen.

Steven de Bie, Hans Warmenhoven, Hans Wiltink, De Gemeynt.
April 2017

©De Gemeynt Coöperatie u.a.
Publikatienummer 2017-001
De Gemeynt Coöperatie u.a.
Elsbosweg 53
7381 BJ Klarenbeek
T 055 301 26 92
www.gemeynt.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Wat is habitatbanking.....	5
2.1.	Definities	5
2.2.	Relatie verplichte compensatie	6
3.	Pilotproject habitatbanking Veluwe	8
4.	Financiële aspecten en markt	10
4.1.	De prijs voor biodiversiteitscredits	10
4.2.	Wensen van kopers	10
4.3.	Het marktmodel	11
5.	Kwantificering van biodiversiteit.	13
6.	Organisatie en procedures.....	15
6.1.	Functies binnen het systeem	15
6.2.	Procedures	16
7.	Conclusies en aanbevelingen	19
	Bijlage: Samenstelling adviesraad	20

1. Inleiding

In 2016 heeft De Gemeeynt met financiële ondersteuning van Vitens, K3Delta, het Veluwefonds en het Ministerie van Economische Zaken een pilotproject habitatbanking uitgevoerd op de Veluwe. De concrete doelstelling voor het project was:

- Het toepassen van het mede door Sweco ontwikkelde Natuurpuntensysteem¹ voor het kwantificeren van verlies en winst van natuurwaarde en het vertalen daarvan in biodiversiteitscredits bij vier proefgebieden op de Veluwe.
- Op basis hiervan bepalen of het Natuurpuntensysteem een geschikte methodiek is voor toepassing bij habitatbanking.
- Het komen tot aanbevelingen voor de realisatie van habitatbanking op de Veluwe en binnen Nederland waarbij ingegaan wordt op de transparantie van het systeem, de robuustheid van het systeem en de noodzakelijk randvoorwaarden om een brede implementatie van habitatbanking mogelijk te maken.

Dit project is afgerond en heeft geresulteerd in voorliggend samenvattend rapport en een viertal deelrapporten waarin in meer detail wordt ingegaan op alle aspecten die relevant zijn voor de latere invoering van het systeem. Het gaat om de volgende vier deelrapporten:

1. De functie van habitatbanking;
2. Toepassing puntensysteem;
3. De organisatie en procedures;
4. De financiële aspecten en markt.

In dit samenvattende rapport worden de resultaten van alle deelrapporten bij elkaar gebracht en worden op basis daarvan conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor de verdere realisatie van habitatbanking.

¹ Natuurpuntensysteem voor de waardering van natuurkwaliteit, Sweco 2016.

2. Wat is habitatbanking

2.1 Definities

Habitatbanking is een systeem van verhandelbare biodiversiteitscredits. Het systeem richt zich op het **vrijwillig** compenseren van schade aan biodiversiteit ('natuur') buiten beschermde natuurgebieden (waar reeds kaders voor bestaan) en heeft met name betrekking op compensatie van het verlies van biodiversiteit als gevolg van direct en indirect landgebruik.

Essentieel is dat er op voorhand biodiversiteit wordt gegenereerd, welke in de vorm van credits wordt verkocht aan partijen die hun negatieve invloed op biodiversiteit willen compenseren. In concreto: een partij die grond bezit kan investeren in de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap, wat dan resulteert in een toename van de (waarde van de) biodiversiteit van het terrein bovenop hetgeen al aanwezig is. Voor deze additionele toename van biodiversiteitswaarde kan de initiatiefnemer, mits aan een aantal regels wordt voldaan, biodiversiteitscredits krijgen. Deze credits kan de initiatiefnemer vervolgens via een daartoe gespecialiseerde bank of fonds, verkopen aan een partij die de eigen, negatieve invloed op de biodiversiteit wil compenseren. Het uitgangspunt is daarbij wel dat de vragende partij wel eerst alle redelijke inspanningen heeft verricht om de schade aan biodiversiteit te voorkomen opdat greenwashing, licence to destroy, wordt vermeden.

Het belang van habitatbanking is groot maar nog onvoldoende onderkend. Het is van cruciaal belang dat dit verandert omdat bestaand beleid en beheer van onze omgeving de achteruitgang in biodiversiteit niet hebben weten te stoppen. Alle inspanningen ten spijt daalde de biodiversiteit in Nederland van ruim 40% van de in 1900 nog aanwezige oorspronkelijke biodiversiteit tot ongeveer 15% in 2000. Het huidige milieubeleid van overheid en bedrijven is gestoeld op het voorzorgprincipe: doe wat kan (aantoonbaar) om de negatieve invloed op het milieu te voorkomen en gebruik daarbij de BBT (Best Beschikbare Technologie). Dat houdt impliciet in dat een restinvloed acceptabel is. Het houdt geen rekening met het feit dat die restinvloeden van alle activiteiten tezamen onderaan de streep wel degelijk leiden tot verlies aan natuurwaarde, inclusief verlies aan biodiversiteit. Waardoor de leefbaarheid en de kwaliteit van onze leefomgeving en op termijn ook de economische waarde daarvan, gemeten in ecosysteemdiensten, minder worden. Om een situatie van geen verder verlies aan biodiversiteit, "No Net Loss"², te bereiken is daarom een extra inspanning nodig. De mogelijkheden om dit verlies aan biodiversiteit 'binnen de poort' nog verder op te lossen zijn vaak beperkt. Er zal dus naar andere oplossingen moeten worden gekeken om biodiversiteit te herstellen of bestaande biodiversiteit te verhogen, ter compensatie van het verlies. Die noodzakelijke extra inspanning wordt mogelijk gemaakt door habitatbanking.

Compensatie van het verlies aan biodiversiteit is momenteel al verplicht voor bepaalde categorieën beschermde gebieden zoals Natura2000 gebieden en daar waar de Europese Vogel- en Habitat Richtlijn van toepassing zijn, voor het leefgebied van plant- en diersoorten die op de Rode Lijst van bedreigde soorten staan, etc. Buiten deze gebieden, dus waar de compensatieplicht niet geldt en dat is grofweg 70% van ons landoppervlak, kan er ook worden gecompenseerd. Er is dan sprake van '**vrijwillige compensatie**'. Habitatbanking zoals hier beschreven geeft invulling aan deze vrijwillige compensatie.

² Zie deelrapport achtergronden Habitatbanking.

Door het invoeren van een landelijk systeem van habitatbanking ontstaat er de facto een kwaliteitskeurmerk voor (potentiële) compensatieprojecten. Het belangrijke voordeel van een dergelijke landelijke habitatbank is de mogelijkheid om gestructureerder te werken aan het in stand houden van biodiversiteit. Men hoeft, als men gebruik maakt van dit systeem, niet voor ieder project dat een negatieve invloed heeft te zoeken naar een passend compensatieproject, met als gevolg dat er versnippering optreedt. Men kan op basis van habitatbanking werken aan grootschalig behoud en herstel van biodiversiteit en natuurontwikkeling die gefinancierd worden door meerdere partijen die willen compenseren. Het opent de deur voor strategischer en flexibeler omgaan met de open ruimte.

Voor de verschillende betrokken stakeholders heeft deze werkwijze voordelen:

- Voor het bedrijfsleven ontstaat er duidelijkheid over de wijze waarop men kan compenseren; men kan gebruik maken van een breed gedragen mechanisme waardoor er minder risico is dat er weerstand gaat ontstaan, en waardoor men ook minder risico loopt dat er door lokale stakeholders steeds verdergaande compensatie-eisen gesteld worden. Ook kunnen bedrijven kiezen voor credits die gerelateerd zijn aan biodiversiteitscompensatieprojecten die al gerealiseerd zijn of nog in uitvoering. Een ander voordeel voor de bedrijven is dat ze bij compensatie vergaand ontzorgd worden.
- Voor de provincies die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het natuurbesluit van de overheid, en de daarmee samenhangende verplichte compensatie, heeft de werkwijze het voordeel dat men beide typen compensatieprojecten in de eigen provincie kan gaan baseren op een breed gedragen mechanisme, zodat er geen discussie ontstaat over de integriteit van de aanpak. De provincie en de initiatiefnemers ten behoeve van vrijwillige compensatie kunnen zich richten op de locatiekeuze voor compensatie.
- Voor de ontwikkelaars van biodiversiteit ontstaat er een extra geldstroom waar men gebruik van kan gaan maken om grootschalige ontwikkelingsprojecten te financieren.

2.2 Relatie verplichte compensatie

Habitatbanking zoals hier beschreven richt zich dus primair op de **vrijwillige** compensatie, waar geen wettelijke regelingen voor zijn. Voor deze compensatie kunnen de betrokken stakeholders, NGO's, natuurbeheerders, terreinbeheerders, bedrijven en eventueel de overheid zelf de regels ontwikkelen.

Voor **verplichte** compensatie zijn er twee domeinen te onderscheiden:

- Verplichte compensatie in het kader van Natura 2000 en de Europese vogel en habitatrichtlijn. Compensatie in dit kader vergt altijd maatwerk en zal dus in de praktijk zelden of nooit via een habitatbank-achtige constructie kunnen plaatsvinden.
- Verplichte compensatie in het kader van de Wet Natuurbescherming en de regelgeving rond de Nationale Natuur Netwerken (NNN). Hiervoor bepalen de provincies de uitgangspunten en werkwijze gebaseerd op gemeenschappelijke uitgangspunten. Door meerdere Provincies wordt, om versnippering te voorkomen en de bedrijven te faciliteren, gewerkt met compensatiefondsen van waaruit compensatie geregeld wordt en wordt ook nagedacht over de realisatie van compensatiepoules waarin vooraf biodiversiteitswinst gerealiseerd wordt die later wordt benut voor compensatie.

Vooraf binnen de tweede soort verplichte compensatie is er een koppeling mogelijk met vrijwillige compensatie in die zin dat voor beide regimes vooraf robuuste biodiversiteit gecreëerd moet worden. Dat zou kunnen worden gedaan op basis van dezelfde regels en organisatie, omdat daarmee het potentieel en het vertrouwen alleen maar groter wordt. De regels voor de kopers verschillen dan wel omdat die in het vrijwillige regime door de betrokken stakeholders worden bepaald en die voor het verplichte regime door de overheid.

3. Pilotproject habitatbanking Veluwe

Met financiële bijdragen van het Ministerie van EZ, Vitens, K3Delta en het Veluwefonds heeft De Gemeeynt een pilotproject habitatbanking uitgevoerd met een tweeledig doel:

- I. Het testen in hoeverre het door Sweco ontwikkelde Natuurpuntensysteem geschikt is als basis voor habitatbanking;
- II. Te komen tot concrete aanbevelingen voor de daadwerkelijke realisatie van habitatbanking op de Veluwe en Nederland als geheel.

Binnen het project is het Natuurpuntensysteem toegepast op vier verschillende terreinen:

- Poolsche Driessen van Vitens
- Havikerwaard Zuid van K3Delta
- De Haeghehorst van de Gemeente Ermelo
- Speuld van Vitens.

Op onderstaande kaart zijn de locaties van de verschillende terreinen weergegeven.

De aanbevelingen die in voorliggend rapport zijn opgenomen over de realisatie van habitatbanking zijn gebaseerd op een literatuuronderzoek en verschillende werkbijeenkomsten:

- Drie bijeenkomsten met een breed samengestelde adviesraad waarin de belangrijkste stakeholders rond de Veluwe vertegenwoordigd waren (zie bijlagen).
- Diverse bijeenkomsten met de stuurgroep bestaande uit Vitens, K3Delta, Veluwefonds en het Groenfonds.
- Twee werkbijeenkomsten met ecologen om te bespreken in hoeverre het natuurpuntensysteem een voldoende basis is voor habitatbanking.
- Een aantal besprekingen met de Provincie Gelderland.

- Een bespreking met een tweetal gemeentes op de Veluwe.
- Diverse overleggen met Arcadis en Axxia die parallel aan het Veluwe project studies uitvoerde op het gebied van Habitatbanking.
- Een werkbijeenkomst met bedrijven die of aanbieders en/of klanten van het systeem kunnen worden.

4. Financiële aspecten en markt

4.1 De prijs voor biodiversiteitscredits

De kosten van de creatie van credits worden bepaald door:

- De aankoopkosten van grond of de afschrijving op de boekwaarde indien er een functiewijziging plaatsvindt;
- De inrichtingskosten voor het creëren van een nieuw natuurtype;
- De beheerskosten voor het onderhoud van het terrein;
- Financieringskosten;
- Kosten voor de verwerving van de credits, erkend deskundigen, enz.

Op hoofdlijnen kunnen er drie typen projecten worden onderscheiden die toenemende kosten met zich meebrengen:

1. Aanpassing beheer, alleen beheerskosten.
2. Aanpassing inrichting van terrein (functiewijziging), afschrijving op boekwaarde, inrichtings- en beheerskosten.
3. Aankoop en functieverandering, aankoop van terrein, afschrijving op boekwaarde, inrichtings- en beheerskosten.

De resultaten bij de pilotprojecten laten zien dat de kosten van de creatie van credits afhankelijk van het type kunnen variëren van € 2.000 per hectare tot € 90.000,- per hectare. Vooral in het vrijwillige domein zal het vaak gaan op de eerste twee typen projecten, de kosten blijven dan beperkt. In hoeverre die hogere kosten verbonden aan projecten van type 3 terug te verdienen zijn is niet bepaald.

4.2 Wensen van kopers

Partijen die eventueel credits zouden willen kopen geven aan de volgende aspecten belangrijk te vinden:

- De Habitatbanking moet een *low-cost* systeem zijn, dat de klanten ontzorgt.
- Houd de organisatie en het aantal regels beperkt zodat de kosten voor overhead laag zijn.
- De financiële risico's die verbonden zijn aan het systeem moeten afgedekt zijn.
- Minimaliseer de risico's door systeembetrouwbaarheid en leveringszekerheid.
- Het is van belang de MVO- of marketingwaarde goed en georganiseerd te kunnen benutten. Een te ontwikkelen habitatbankingsysteem moet vooral 'aan de voorkant' als positief verhaal (als 'merk', 'label', bewijs van goed gedrag etc.) zichtbaar gemaakt worden.
- Zorg dat er op het moment van invoering geen discussie meer is over de systematiek van waardering van biodiversiteit, regels en protocollen. Creëer ruimte voor verbetering op basis van de ervaring die wordt opgedaan. De kwaliteitsborging (bijv. betreffende systematiek, monitoring, en rapportage) moet boven elke twijfel verheven zijn.
- Als het gaat om het soort gewenste soort credits zijn er partijen die vooral credits willen van specifieke projecten in de nabijheid van hun eigen locatie. Anderen geven aan de voorkeur te geven aan grotere aansprekende projecten desnoods in het buitenland.

Hoe groot de vraag naar credits op de vrijwillige markt wordt is moeilijk te voorspellen. Zolang er geen aanbod is georganiseerd zal er ook geen vraag zijn. Vanuit het perspectief dat de 'No Net

Loss' gedachte steeds meer centraal zal (moeten) komen te staan in het MVO-beleid van bedrijven zal die vraag gaan groeien. Kansen liggen er met name als er bij aanbestedingen in de bouw en infrastructuur mede beoordeeld wordt op No Net Loss-aspecten.

4.3 Het marktmodel

Wat betreft het marktmodel om de vraagprijs voor credits te bepalen kunnen er op hoofdlijnen twee modellen gehanteerd worden:

1. Vraagprijs wordt in principe bepaald door de aanbieder. Iedere aanbieder kan zelf bepalen wat de vraagprijs is van de aan te bieden credits. Dit is het model dat is aangehouden in de CO₂-markt voor vrijwillige compensatie. Daar is de vraagprijs gebaseerd op de kostprijs met een winstonslag die mede gebaseerd was op de aantrekkelijkheid van het project (projecten met een hoge aaibaarheidsfactor konden meer vragen dan andere projecten). Een voordeel is dat aanbieders en kopers veel keuzevrijheid hebben. Een risico van dit principe is dat er hoofdzakelijk goedkope biodiversiteitscredits zouden worden gegenereerd en gekocht die een beperkte bijdrage leveren aan biodiversiteitsontwikkeling. Duurdere biodiversiteitsontwikkeling die pas na decennia tot wasdom komt zullen mogelijk niet worden ontwikkeld.
2. Tussen de aanbieders van credits en de vragende partijen opereert een fonds dat credits opkoopt en verkoopt. Dit fonds koopt in tegen een kostprijs plus, zodat de aanbieders een reële winst maken. Het fonds verkoopt credits tegen een marktwaarde. Hierdoor kan het fonds winst maken en zorgen dat ook duurdere projecten gerealiseerd kunnen worden.

In het eerste model is de habitatbank een marktplaats met een set aan spelregels. Het tweede model biedt de mogelijkheden voor een meer coöperatieve aanpak waar de aanbieders gezamenlijk streven naar een maximaal effect als het gaat om het creëren van biodiversiteit. Ook in het eerste model is het mogelijk dat er een fonds tussen vraag en aanbod opereert; die heeft dan echter geen rol om te zorgen dat er ook duurdere credits worden gekocht.

In onderstaande tabel worden enkele voor- en nadelen van beide modellen gegeven.

	Voordelen	Nadelen
1. Gedifferentieerde vraagprijs	- Eenvoudiger te implementeren omdat de prijs en andere condities door verkoper en koper wordt afgesproken. - Veel handelingsvrijheid voor vragers en aanbieders. - Geen financiële risico's voor de habitatbank.	- Risico van prijsconcurrentie waardoor goedkope credits het best verkocht wordt. - Wordt minder geld ingezameld voor het creëren van hoogwaardiger en daarmee duurdere biodiversiteit.
2. Handel via fonds	- Komt meer ruimte voor ook duurdere, risicovolle en langlopende projecten omdat ontwikkelaar vooraf weet dat zijn kosten gedekt worden. - Verkoopprijs per credit is een gegeven.	- Complexer systeem voor het fonds omdat zij kostprijs- en verkoopprijs moet vaststellen. - Financiële risico's voor het fonds. - Eerder concurrentie van andere aanbieders. - Geen invloed op hoogte van de prijs voor klanten. Klanten kunnen geen 'dealtje' maken.

Op basis van deze analyse, waarbij veel belang wordt gehecht aan een praktisch werkend systeem dat zoveel mogelijk biodiversiteit ontwikkelt tegen acceptabele kosten, wordt aanbevolen om te streven naar het tweede model. Hiervoor is het wel noodzakelijk dat het fonds beginkapitaal heeft waarmee credits opgekocht kunnen worden. Het geïnvesteerde kapitaal wordt terugverdiend bij de verkoop van de credits.

5. Kwantificering van biodiversiteit.

Binnen de pilot is gebruik gemaakt van het natuurlpuntensysteem zoals dat door Sweco uitontwikkeld is. In de basis wordt met dit systeem de biodiversiteitswaarde, uitgedrukt in natuurlpunten, van een terrein bepaald op basis van de volgende formule:

$$\text{Natuurlpunten} = \text{oppervlakte} \times \text{kwaliteit} \times \text{weegfactor}$$

Waarbij:

- Oppervlakte is de oppervlakte in hectare van het gebied in kwestie.
- Kwaliteit is de kwaliteit van het natuurltype(n) die of aanwezig is/zijn in het gebied of daar ontwikkeld zal (zullen) worden, te bepalen aan de hand van de soortensamenstelling.
- Weegfactor is een maat voor het belang van een natuurltype (aanwezig en te ontwikkelen) voor het behoud van de nationale biodiversiteit. Een natuurltype met een hoger belang krijgt een hogere weegfactor dan een natuurltype met een lager belang.

Binnen de pilot zijn in totaal vier terreinen beoordeeld deels door ter plekke de soortensamenstelling te beoordelen deels door gegevens te halen uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF). In de onderstaande tabel staan de resultaten van de toepassing van het Natuurlpuntensysteem op de verschillende pilotgebieden weergegeven.

Terrein	Natuurltype nu	Biodiversiteit waarde nu	Natuurltype toekomst	Biodiversiteit waarde toekomst	Δ
Poolsche Driessen	Droge heide, bos, bloemrijk grasland, ven	4,7	Droge heide, bos, bloemrijk grasland, ven	9,0	+ 4,3
Speuld	Natte heide, arm bos, naaldbos	1,6	Natte heide, arm bos, naaldbos	1,7	+ 0,1
Havikerwaard	Nat grasland, akker, laan, water, ooibos	7,4	Bloemrijk grasland, natte ruigte, water, ooibos	11,3	+ 3,9
Haeghehorst	Agrarisch grasland, eiken-haagbeukbos, bos arme zandgrond	1,9	Schraal en agrarisch grasland, bos arme zandgrond	3,8	+ 1,9

In het deelrapport Toepassing Natuurlpuntensysteem zijn de resultaten van de toepassing van het Natuurlpuntensysteem op de vier pilotgebieden uitgebreid beschreven.

Op basis van de toepassing van het Natuurpuntensysteem kunnen de volgende conclusies getrokken worden als het gaat om de toepasbaarheid van het systeem in de praktijk van habitatbanking:

- Met dit systeem voor de waardering van de biodiversiteit kan in de praktijk goed gewerkt worden en het systeem levert bruikbare resultaten op;
- Als er veldonderzoek wordt gedaan, zijn de resultaten wel sterk afhankelijk van de kwaliteit van dat onderzoek (en dus de onderzoeker);
- Voor de inschatting van de toekomstige situatie kan niet uitgegaan worden van bestaande gegevens of van onderzoek; daardoor zijn deze resultaten sterk afhankelijk van de persoon die het systeem toepast hetgeen de reproduceerbaarheid van de resultaten niet ten goede komt.
- Zeker als er veldonderzoek wordt gedaan is de toepassing van het systeem relatief duur.

De volgende aanbevelingen worden gedaan als het gaat om de verbetering van het systeem:

- Er moeten meer uniforme aanwijzingen komen voor de wijze waarop het systeem precies wordt gebruikt.
- Er moet duidelijkheid komen wanneer uitgegaan mag worden van NDFF gegevens en wanneer van veldonderzoek.

Tijdens de twee expertbijeenkomsten met ecologen en een overleg met de ecologen van de provincie Gelderland is geconstateerd dat het goed zou zijn om het systeem nog een stap verder te ontwikkelen om te zorgen dat het beter aansluit bij hetgeen de provincies over het algemeen gebruiken. Sweco heeft het afgelopen jaar het systeem vergaand geautomatiseerd en gekoppeld aan de gegevens in het NDFF daarmee zijn de knelpunten met betrekking tot de reproduceerbaarheid en de kosten een heel eind opgelost.

6. Organisatie en procedures

6.1 Functies binnen het systeem

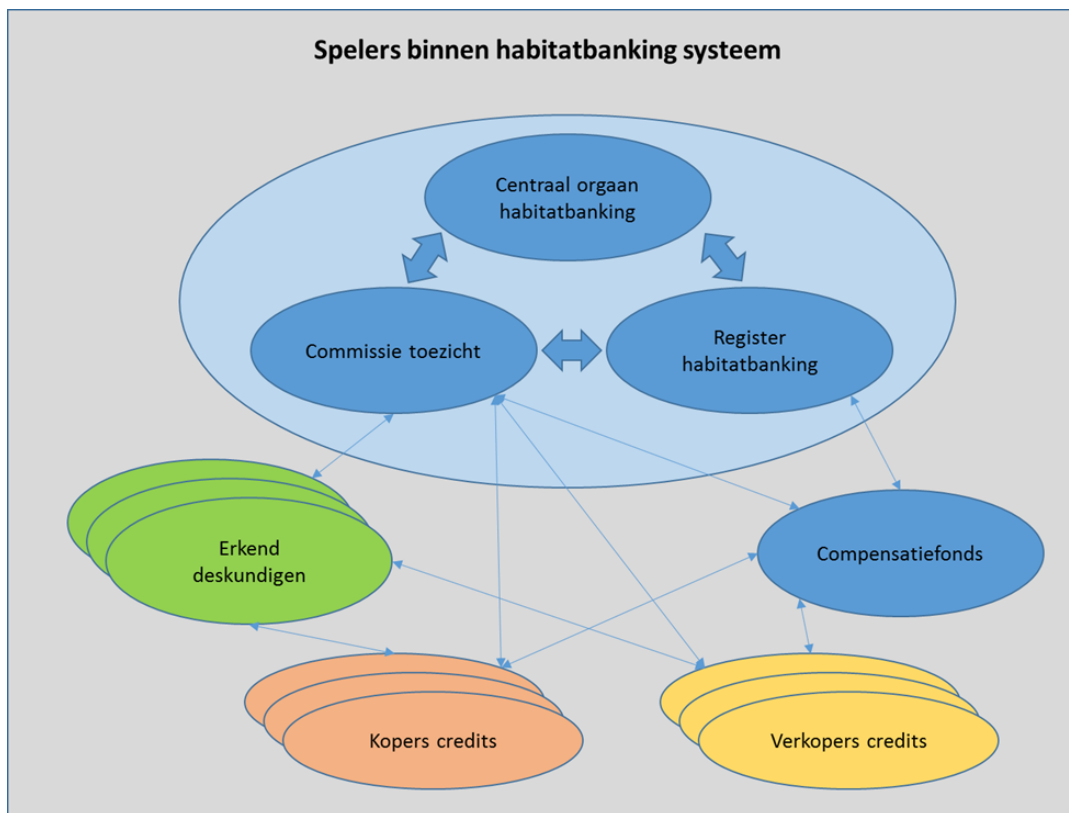
Voor het functioneren van een habitatbankingsysteem als basis voor de handel in credits is het van belang dat het een breed gedragen en transparant systeem wordt, dat de waarde van credits waarborgt. Onderstaand worden de verschillende te onderscheiden functies beschreven.

- **Centraal Orgaan Habitatbanking**, een onafhankelijk orgaan dat de integriteit van het systeem waarborgt, en daarmee zorgt dat het de voornaamste stakeholders vertrouwen hebben in het systeem. Dit orgaan stelt de spelregels voor habitatbanking vast en evalueert op regelmatige basis, b.v. twee keer per jaar, of het systeem nog functioneert zoals het bedoeld is.
- **Commissie toezicht**, ziet toe op de naleving van de regels:
 - beoordelen van aanvragen voor het creëren van biodiversiteitswaarde;
 - goedkeuren van de uitgifte van credits op basis van monitoring van resultaten;
 - beoordelen van aanvragen van partijen die willen compenseren;
 - uitgifte van No Net Loss- verklaring aan bedrijven die de eigen impact gecompenseerd hebben;
 - erkenning van partijen die willen kunnen functioneren als erkend deskundige;
 - erkenning van het compensatiefonds dat credits verhandelt.
- **Register habitatbanking**, houdt bij hoeveel credits de deelnemers, kopers en verkopers op hun rekening hebben staan.
- **Erkend deskundige**, onafhankelijk deskundige die ingehuurd wordt door kopers en verkopers, verricht de volgende taken:
 - vaststellen hoeveel natuurwinst of –verlies een bepaalde ingreep zou kunnen opleveren;
 - monitoren in hoeverre een inrichtingsplan en beheersplan zijn uitgevoerd conform plan en in hoeverre de beoogde biodiversiteitswinst optreedt;
 - vaststellen hoeveel credits gekocht moeten worden om No Net Loss te realiseren;
 - vaststellen in hoeverre een No Net Loss-plan conform planning wordt uitgevoerd.

Het systeem zou kunnen functioneren op basis van de vier functies als kopers en verkopers rechtstreeks met elkaar zouden gaan handelen. Zoals beschreven in paragraaf 4.3 wordt de voorkeur gegeven aan een marktmodel waarbij er een fonds functioneert tussen de vraagzijde en de aanbodzijde. Daarom wordt er een vijfde functie geïntroduceerd:

- **Compensatiefonds**, koopt credits op en houdt die in portefeuille totdat er kopers zijn. Het fonds bepaalt zelf de inkoopprijs en de verkoopprijs. Zij probeert een aanzienlijke marge te halen om met de gemaakte winst bij te kunnen dragen aan biodiversiteitsontwikkeling in een regio.

De eerste drie functies zouden in hetzelfde huis, een stichting, ondergebracht kunnen worden. De laatste twee functies moeten beiden onafhankelijk zijn van de eerste drie. In principe kunnen al deze functies op verschillende schalen, landelijk, provinciaal of regionaal ingericht worden. Ook is het denkbaar dat er een aantal functies landelijk worden ingericht terwijl anderen zoals het fonds op provinciaal of regionaal niveau worden georganiseerd. In de onderstaande figuur zijn de verschillende functionele eenheden schematisch weergegeven.

6.2 Procedures

In het deelrapport zijn de verschillende procedures die doorlopen worden binnen een systeem van habitatbanking uitgewerkt en zijn tevens gedetailleerde protocollen opgesteld waarin beschreven wordt hoe partijen credits kunnen produceren of hun eigen biodiversiteitsimpact kunnen compenseren. Onderstaand staan de voornaamste processen op hoofdlijnen uitgewerkt.

Procesgang creatie credits

- Stap 1. Aanvrager die credits wil creëren stelt een inrichtingsplan en een beheersplan op voor een terrein.
- Stap 2. Aanvrager huurt een erkend deskundige in.
- Stap 3. Erkend deskundige beoordeelt de plannen en berekent de potentieel te creëren hoeveelheid credits.
- Stap 4. Aanvrager dient een creditaanvraag in bij de commissie toezicht inclusief de rapportage van de erkend deskundige.
- Stap 5. Commissie toezicht beoordeelt de aanvraag en keurt die, eventueel na het verkrijgen van extra informatie, goed of af. Bepaalt daarmee hoeveel credits er maximaal uitgegeven kunnen worden.
- Stap 6. Commissie toezicht ondertekent een contract met de aanvrager waarin staat vastgelegd aan welke verplichtingen de aanvrager moet voldoen om credits te mogen creëren en verkopen op basis van de regels van het systeem.

- Stap 7. Aanvrager voert het inrichtingsplan uit.
- Stap 8. Erkend deskundige beoordeelt in hoeverre het inrichtingsplan daadwerkelijk is uitgevoerd en legt dit vast in een verklaring.
- Stap 9. Aanvrager legt deze verklaring voor aan de commissie toezicht die deze beoordeelt en vervolgens het register toestemming geeft om 80% (zie tekstblok) van het maximaal aantal credits op de rekening van de aanvrager te zetten.
- Stap 10. Aanvrager verkoopt de credits aan het compensatiefonds.
- Stap 11. Periodiek beoordeelt de erkend deskundige of geplande beheerswerkzaamheden worden uitgevoerd en of de verwachte biodiversiteitsontwikkeling optreedt en rapporteert hierover aan de aanvrager.
- Stap 12. De aanvrager stuurt de rapporten van de erkend deskundige aan de commissie toezicht.
- Stap 13. Indien deze rapporten aangeven dat de geplande beheerswerkzaamheden zijn uitgevoerd zal het de commissie toezicht na x jaar toestemming geven om de resterende 20% over te schrijven op de rekening van de aanvrager.

Toekenning credits

Nadat een terrein is heringericht en/of het beheer van het terrein is aangepast zal het enige tijd duren voordat de beoogde eindsituatie en de daarbij behorende biodiversiteitswaarde is gerealiseerd. Afhankelijk van de soort ingreep kan dat gaan om tientallen jaren. Voor het systeem zou het niet werken om de uitgifte van credits te koppelen aan de tijdstermijnen, daarmee zouden de financieringskosten te ver oplopen. Daarom wordt er voor gekozen om na uitvoering van het inrichtingsplan 80% van de te verwachten credits vrij te geven. De resterende 20% wordt pas vrij gegeven als de geplande beheerswerkzaamheden gedurende langere tijd zijn uitgevoerd. De uitgifte van credits wordt dus gekoppeld aan de geleverde inspanning en niet aan het biodiversiteitsresultaat. Indien uit de monitoring mocht blijken dat de beoogde biodiversiteitswinst niet optreedt worden de credits wel (deels) ongeldig gemaakt en zal het compensatiefonds de kopers van deze credits een alternatief moeten aanbieden.

In deze processtappen is bij stap negen aangegeven dat de credits verkocht worden aan het compensatiefonds. In de praktijk zal het er hier vooral om gaan dat de credits bij stap negen overgedragen worden aan het compensatiefonds. Het is goed mogelijk dat er al eerder in het proces een financiële transactie wordt afgesloten tussen het compensatiefonds en de aanvrager om er voor te zorgen dat de aanvrager al eerder een garantie heeft dat de te verkopen credits worden verkocht.

Procesgang compensatie

- Stap 1. Aanvrager die wil compenseren stelt een No Net Loss-plan op waarin is aangegeven welke maatregelen binnen het eigen project zijn genomen om de impact te minimaliseren.
- Stap 2. Aanvrager huurt een erkend deskundige in.
- Stap 3. Erkende deskundige beoordeelt de plannen en berekent de hoeveelheid credits die gekocht moeten worden om No Net Loss te worden.
- Stap 4. Aanvrager dient een No Net Loss-aanvraag in bij de commissie toezicht inclusief de rapportage van de erkend deskundige.
- Stap 5. Commissie toezicht beoordeelt de aanvraag en keurt die, eventueel na het verkrijgen van extra informatie, goed. Daarmee is vastgesteld hoeveel credits gekocht moeten worden.

- Stap 6. Commissie toezicht ondertekent een contract met de aanvrager waarin staat vastgelegd aan welke verplichtingen de aanvrager moet voldoen om credits te mogen kopen en een No Net Loss-verklaring te krijgen.
- Stap 7. Aanvrager gaat naar het compensatiefonds en gaat een overeenkomst aan voor de aankoop van de benodigde hoeveelheid credits.
- Stap 8. Het fonds informeert het register dat een x aantal credits mogen worden overgeschreven op de rekening van de aanvrager.
- Stap 9. De aanvrager gaat met het aankoopbewijs naar de commissie toezicht en ontvangt een No Net Loss-verklaring.
- Stap 10. Periodiek beoordeelt de erkend deskundige of de in het No Net Loss plan geplande beheerswerkzaamheden worden uitgevoerd en rapporteert hierover aan de aanvrager.
- Stap 11. De aanvrager stuurt de rapporten van de erkend deskundige aan de commissie toezicht.

7. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de resultaten van de pilots en de diverse werkbijeenkomsten is de hoofdconclusie van dit project dat het wenselijk is om het systeem voor habitatbanking te gaan implementeren. Alle bouwstenen zijn er en de meerwaarde van zo'n systeem in het licht van de achteruitgang van biodiversiteit en de noodzaak No Net Loss te realiseren wordt door alle partijen uit deze pilot onderschreven. Een onzeker element is hoe groot de vraag naar biodiversiteitscredits zal zijn. Zolang er geen duidelijk aanbod is, is moeilijk te bepalen hoe groot die vraag zou kunnen worden. Er is echter zeker een latente vraag en in de CO₂-markt bleek ook dat bedrijven pas onder druk werden gezet om compensatie op te nemen in het MVO-beleid toen er credits op de markt kwamen. Door deze onzekerheid over de vraag ligt het echter niet voor de hand dat terreinbeheerders vooraf gaan investeren in het creëren van credits voor de vrijwillige markt. Ook om deze reden ligt het voor de hand om het creëren van credits voor de vrijwillige markt te koppelen aan de creatie van credits voor de verplichte markt. In die markt is de vraag namelijk zeker en lopen de investeerders dus ook geen risico. Als een deel van deze credits dan in de vrijwillige markt wordt verkocht komen er weer meer middelen beschikbaar om te investeren in nieuwe credits die in de markt voor vrijwillige en verplichte compensatie verkocht kunnen worden.

Koppeling van een vrijwillig systeem en een verplicht systeem heeft tevens als voordeel dat er één transparant systeem ontstaat voor het creëren van credits waardoor het vertrouwen van alle partijen toeneemt. Daarbij wordt als de vrijwillige markt ook succesvol is het totaal effect van de investeringen voor biodiversiteit alleen maar groter. De koppeling zal beperkt blijven tot de creatie van de credits, de compensatie zal binnen het verplichte domein door andere regels worden bepaald dan die in het vrijwillige domein, dit verschil is prima inpasbaar in dit systeem.

In het verlengde van deze conclusies is de centrale aanbeveling om het systeem van habitatbanking in een grootschalig experiment te gaan opstarten gekoppeld aan verplichte compensatie. Hiertoe moeten de volgende stappen gezet worden:

1. Begin met het creëren van de randvoorwaarden waarbinnen habitatbanking gerealiseerd kan worden, dat betekent dat er een tweetal stappen moeten worden gezet:
 - Het opzetten van een centraal orgaan habitatbanking, een commissie toezicht en een register langs de lijnen die hier geschetst zijn. Dit kan op landelijk niveau of op het niveau van een provincie. Het ligt voor de hand om deze organen onder te brengen bij een bestaande organisatie waarvan het profiel aansluit bij deze functies.
 - Pas het bestaande natuurlandpuntensysteem zodanig aan dat het eenvoudiger, eenduidiger en goedkoper wordt onder begeleiding van een wetenschappelijke commissie en geef het een positie als "de" nationale norm voor biodiversiteitskwantificering. Breng het systeem daarna onder bij een passende partij bijvoorbeeld gekoppeld aan het NDFF. De doorontwikkeling die bij SWECO is ingezet, is wat dit betreft veelbelovend.
2. Start een experiment met een compensatiefonds dat zowel de vrijwillige als de verplichte markt bediend. Het ligt voor de hand dat zo'n experiment op provinciaal niveau wordt opgestart. Dit experiment bij één of twee provincies zou de basis kunnen vormen voor een bredere uitrol van habitatbanking naar andere provincies.

Het zou mooi zijn als dit experiment zo wordt vormgegeven door twee provincies samen met het Rijk, waarbij het Rijk bijdraagt aan de meer generieke elementen van het systeem.

Bijlage: Samenstelling adviesraad

	Terreinbeheerders	
1	Middachten (particulier grondbezit)	Age Fennema
2	Natuurmonumenten	Luc Berris
3	Gelderslandschap	Theo Meeuwissen
4	Staatsbosbeheer	Rianne Roeters
	Overheden	
5	Provincie	Lyda Dik Joke Pingen Johan Cronau
6	Gemeente Apeldoorn	Paul Ganzevles
7	Gemeente Rheden	Theo Portegijs
	Bedrijven	
8	Vitens	Anne Immers, Peter Salverda
9	Groenfonds	Pieter Baars
10	K3Delta	Iwan Reerink
	NGO's	
11	GNMF	Volkert Vintges
	Experts	
12	Emeritus hoogleraar	Jan van Groenendael
13	Schuttelaar & partners	Jelle de Jong
	Overigen	
14	Veluwefonds	Jan van Muyden
15	De Gemeynnt	Hans Wiltink Hans Warmenhoven